

Dato: 02-11-2021

PROJEKTER – SLUTRAPPORT

Dioxin og PCB i foder - kontrolresultater fra fodervirksomheder 2020

J.nr.: 2019-29-61-00123

FORMÅL

I 2020 udtog Fødevarestyrelsen 48 stikprøver på danske fodervirksomheder for at måle indholdet af dioxin og PCB i fodermidler, foderblandinger og fodertilsætningsstoffer med oprindelse både i Danmark og udlandet.

Formålet med projektet er, at kontrollere overholdelsen af grænseværdier (maksimumsindhold) for dioxin og PCB, og at få identificeret kilden, hvis indgrebstærkselværdierne er overskredet.

Der benyttes en del forkortelser og fagudtryk i rapporten. Disse er beskrevet i afsnittet "Definitioner" nedenfor, og for at lette læsningen af rapporten, kan dette afsnit med fordel læses først.

Regler

Der er fastsat grænseværdier i form af maksimumsindhold for dioxin, ikke-dioxinlignende PCB'er og for summen af dioxin og dioxinlignende PCB'er i Direktivet om uønskede stoffer i foderstoffer (2002/32/EF med senere ændringer). Direktivet er implementeret i Foderbekendtgørelsen.

Foder med indhold, der overskrider maksimumsindholdene, må ikke markedsføres. Ud over maksimumsindholdene er der samtidig fastsat indgrebstærskler for dioxin og for dioxinlignende PCB'er. Disse ligger noget lavere end maksimumsindholdene for de tilsvarende stoffer. Foder, der overskrider indgrebstærskler, må gerne markedsføres, hvis indholdet er under maksimumsindholdet. Hvis der konstateres indhold over maksimumsindholdet eller indgrebstærsklerne, skal myndigheder og virksomheder i samarbejde foretage undersøgelser for at identificere kilderne til de uønskede stoffer. Dette med det formål, at mindske eller fjerne forureningskilden.

METODE OG BAGGRUND

Prøver og analysemetoder

Prøverne er analyseret på Fødevarestyrelsens dioxinlaboratorium i Ringsted med metode ANA-03.5050 "Bestemmelse af dioxiner og PCB i fødevarer og foder med højtopløsende GC-MS". Metoden benyttes til kvantificering af de 17 2,3,7,8-chlorsubstituerede dioxiner, samt 19 PCB'er fordelt på 4 non-ortho PCB'er og 15 mono- og di-ortho PCB'er.

Baggrund

Dioxiner er en gruppe klorholdige kemiske forbindelser, som er tungtnedbrydelige i miljøet. Ved langtidspåvirkning kan dioxin give øget risiko for kræft, påvirke forplantningsevnen og immunforsvaret m.m. Dioxiner er biprodukter af kemiske processer, der spænder fra naturlige begivenheder som vulkanudbrud og skovbrande til menneskelige aktiviteter som industrielle processer og afbrænding af affald.

Dato: 02-11-2021

PCB (Polychlorerede-Biphenyler) har været produceret i stor mængde på verdensplan og har været anvendt i Danmark i bl.a. byggematerialer og elektrisk udstyr. Avendelse af PCB blev forbudt i Danmark i 1986. Men da PCB er svært nedbrydelige, kan det stadig forekomme flere steder i miljøet.

Dioxin og PCB er begge omfattet af Stockholmkonventionen om at begrænse eller fjerne brug og udslip af tungtnedbrydelige forbindelser til miljøet. Hovedparten af verdens lande har underskrevet Stockholmkonventionen. Dioxin og PCB kan begge komme ind i fødevarerækeden med foderet og ophobes i fedtvævet hos dyr og mennesker, hvorfor det er vigtigt at regulere for indholdet af dioxin og PCB i de forskellige fodertyper.

RESULTATER

Resultaterne for de undersøgte prøver kan ses nedenfor i Bilag I, hvor henholdsvis dioxin, dioxinlignende PCB, sum af dioxin og dioxinlignende PCB, samt ikke dioxinlignende PCB (PCB-ICES-6) er vist i tabeller.

Der blev fundet dioxin og PCB'er i alle prøver, men ingen af de 48 prøver havde indhold signifikant over indgrebstærkslerne eller maksimalgrænseværdierne.

Som det fremgår af tabellerne i Bilag I er det tydeligt, at det er prøver med indhold af fisk og fiskeprodukter, som har det højeste indhold af både dioxin og PCB. Andre dioxin- og PCB-risikoprodukter lader til at være palmeolie og palmeolieprodukter samt andre vegetabiliske olier og fedtstoffer.

Indtagelsen af animalske produkter menes at bidrage med størstedelen af menneskers indtagelse af dioxin og PCB. En væsentlig kilde til dioxin og PCB i de animalske produkter er det foder, dyrene spiser. Dioxin og PCB opkoncentreres i fedtvævet hos dyr over hele dyrets levetid, så selv fodertyper med lavt indhold kan ende med at bidrage væsentligt til dyrenes indtagelse af dioxin og PCB, når det indtages i tilpas store mængder.

Der er dioxin og PCB til stede i alle fodertyper, som derfor alle bidrager til den samlede indtagelse af dioxin og PCB. Derfor arbejdes der løbende på at sænke selv de lave indhold af dioxin og PCB i alle fodertyper, så bidraget til fødekæden hele tiden mindskes.

Kontaktpersoner:

Henriette Jensen, Kemi og Fødevarekvalitet
Søren Sørensen, Laboratoriet i Ringsted

DEFINITIONER

TEQ: Toksiske ækvivalenter. En prøves samlede dioxinindhold angives som summen af de 17 dioxin- og furanforbindelser, som bestemmes i metoden. Da de forskellige forbindelser har forskellige toksicitetsniveauer omregnes hver enkelt af dem til toksiske ækvivalenter ved hjælp af nogle toksikologiske faktorer (TEF-værdier), som angiver forbindelsernes giftighed i forhold til TCDD, som er den mest toksiske dioxin.

Dioxinlignende-PCB: De 12 PCB'er, som har toksikologiske egenskaber svarende til dioxin. Disse 12 PCB'er har også en TEF-værdi og bidrager derfor til en prøves samlede TEQ-indhold.

Dato: 02-11-2021

Ikke-dioxinlignende PCB: De øvrige PCB'er, som ikke er dioxinlignende, men som har en anden toksikologisk profil.

ICES-6-PCB: Angiver summen af de 6 ikke-dioxinlignende indikator-PCB'er (PCB 28, 52, 101, 138, 153 og 180). Denne sum, som typisk dækker omkring halvdelen af den samlede ikke-dioxinlignende-PCB i fødevarer og foder, anses for at være en passende markør for forekomst i miljøet og menneskers eksponering for ikke-dioxinlignende-PCB. Der er fastsat grænseværdier for ICES-6-PCB i de fleste fødevarer og fodertyper.

Medianværdier: Er det midterste tal i et talsæt. Fødevarestyrelsen har valgt at benytte medianværdier i rapporten i stedet for middelværdier. Dette fordi medianen er et bedre mål for gennemsnit end middelværdien, når der er forholdsvis få datapunkter og der indimellem konstateres meget høje indhold af dioxin og PCB. Den beskrevne situation ville forskyde middelværdien uforholdsmæssigt meget mod højere værdier.

Signifikant overskridelse: Når et analyseresultat minus måleusikkerheden stadig er over grænseværdien, så er der tale om en signifikant overskridelse.

Analysemetoden (ANA-03.5050 "Bestemmelse af dioxiner og PCB i fødevarer og foder med højtopløsende GC-MS"): Prøven ekstraheres med højt tryk og temperatur på et ASE instrument fra Thermo Scientific. Derefter oprenses ekstraktet på et automatisk oprensingsudstyr (Dioxin Sample Preparation, DSP, Holland), hvor fedtstoffer nedbrydes og urenheder fjernes. Dioxiner og PCB'er opsamles til sidst i 2 adskilte fraktioner. Den analytiske detektion foregår ved isotop-fortyndningsteknikken på et højtopløsende GC-MS udstyr (DFS, Thermo Scientific).

Dato: 02-11-2021

BILAG I

Tabel 1: Indhold af dioxin, angivet som dioxin-TEQ

Produkttype	Antal prøver	DIO-TEQ median	DIO-TEQ maks	Grænseværdi ¹	Indgrebs-tærskel ¹
		ng TEQ/kg ved 12 % vand			
Alle	48	0,059	0,49		
Fiskemel	3	0,28	0,49	1,25	0,75
Palmeolie og -kage	10	0,29	0,40	0,75	0,5
Øvrige vegetabiliske olier og fedt	5	0,21	0,29	0,75	0,5
Solsikke - skrå	7	0,012	0,080	0,75	0,5
Frugtkvas (citrus, æble)	3	0,052	0,070	0,75	0,5
Fuldfoder til fisk	1	0,070	0,070	1,75	1,25
Øvrige tilsætningsstoffer	1	0,070	0,070	-	-
Forbindelser af sporstoffer (tilsætningsstoffer)	6	0,022	0,62	1,0	0,5
Andre produkter af akvatisk oprindelse (fiskeprotein)	1	0,059	0,059	1,25-1,75	0,75-1,25
Foderblandinger til svin	1	0,059	0,059	0,75	0,5
Bentonit	1	0,042	0,042	1,0	0,5
Raps - kage, skrå	2	0,021	0,026	0,75	0,5
Mineralstoffer (magnesiumoxid, monocalciumfosfat, kalkholdige marine skaller)	3	0,018	0,025	0,75	0,5
Knolde og rodfrugter	2	0,014	0,015	0,75	0,5
Hørfrø	1	0,012	0,012	0,75	0,5
Majs - kerner	1	0,012	0,012	0,75	0,5

¹ Maksimumsindhold og indgrebstærskler fastsat i Direktivet om uønskede stoffer i foderstoffer (2002/32/EF) med senere ændringer (Kommissions Forordning (EU) Nr. 277/2012).

Tabel 2: Indhold af dioxinlignende PCB'er, angivet som PCB-TEQ

Produkttype	Antal prøver	PCB-TEQ median	PCB-TEQ maks	Indgrebstærskel ¹
		ng TEQ/kg ved 12 % vand		
Alle	48	0,004	0,67	
Fiskemel	3	0,30	0,67	2,0
Andre produkter af akvatisk oprindelse (fiskeprotein)	1	0,16	0,16	2,0-5,0
Frugtkvas (citrus, æble)	3	0,019	0,13	0,35
Fuldfoder til fisk	1	0,080	0,080	2,5
Palmeolie og -kage	10	0,017	0,041	0,5
Forbindelser af sporstoffer (tilsætningsstoffer)	6	0,002	0,034	0,35

Dato: 02-11-2021

Øvrige vegetabiliske olier og fedt	5	0,018	0,024	0,5
Foderblandinger til svin	1	0,021	0,021	0,5
Mineralstoffer (magnesiumoxid, monocalciumfosfat, kalkholdige marine skaller)	3	0,003	0,004	0,35
Hørfrø	1	0,003	0,003	0,35
Majs - kerner	1	0,003	0,003	0,35
Raps - kage, skrå	2	0,002	0,003	0,35
Bentonit	1	0,002	0,002	0,5
Øvrige tilsætningsstoffer	1	0,002	0,002	-
Solsikke - skrå	7	0,001	0,002	0,35
Knolde og rodfrugter	2	0,001	0,002	0,35

¹ Indgrebstærskler fastsat i Direktivet om uønskede stoffer i foderstoffer (2002/32/EF) med senere ændringer (Kommissions Forordning (EU) Nr. 277/2012).

Tablet 3: Indhold af af summen af dioxiner og dioxinlignende PCB'er, angivet som SUM-DIO+PCB-TEQ

Produkttype	Antal prøver	SUM-TEQ median	SUM-TEQ maks	Grænseværdi ¹
		ng TEQ/kg ved 12 % vand		
Alle	48	0,16	1,20	
Fiskemel	3	0,58	1,20	4,0
Palmeolie og -kage	10	0,31	0,42	1,25-1,5
Øvrige vegetabiliske olier og fedt	5	0,23	0,31	1,5
Andre produkter af akvatisk oprindelse (fiskeprotein)	1	0,21	0,21	4,0-9,0
Frugtkvas (citrus, æble)	3	0,090	0,18	1,25
Fuldfoder til fisk	1	0,16	0,16	5,5
Foderblandinger til svin	1	0,080	0,080	1,5
Øvrige tilsætningsstoffer	1	0,080	0,080	-
Solsikke - skrå	7	0,014	0,080	1,25
Forbindelser af sporstoffer (tilsætningsstoffer)	6	0,028	0,64	1,5
Bentonit	1	0,045	0,045	1,5
Raps - kage, skrå	2	0,023	0,028	1,25
Mineralstoffer (magnesiumoxid, monocalciumfosfat, kalkholdige marine skaller)	3	0,022	0,027	1,0
Knolde og rodfrugter	2	0,015	0,016	1,25
Hørfrø	1	0,014	0,014	1,25
Majs - kerner	1	0,014	0,014	1,25

¹ Maksimumsindhold fastsat i Direktivet om uønskede stoffer i foderstoffer (2002/32/EF) med senere ændringer (Kommissions Forordning (EU) Nr. 277/2012).

Dato: 02-11-2021

Table 4: Indhold af ikke-dioxinlignende PCB'er, angivet som PCB-ICES-6
(sum af PCB 28, PCB 52, PCB 101, PCB 138, PCB 153 og PCB 180)

Produkttype	Antal prøver	PCB-ICES-6 median	PCB-ICES-6 maks	Grænseværdi ¹
		µg TEQ/kg ved 12 % vand		
Alle	48	0,048	6,0	
Fiskemel	3	1,8	6,0	30
Andre produkter af akvatisk oprindelse (fiskeprotein)	1	1,8	1,8	30-50
Fuldfoder til fisk	1	0,90	0,90	40
Frugtkvas (citrus, æble)	3	0,080	0,58	10
Øvrige vegetabiliske olier og fedt	5	0,49	0,57	10
Palmeolie og -kage	10	0,22	0,42	10
Foderblandinger til svin	1	0,19	0,19	10
Mineralstoffer (magnesiumoxid, monocalciumfosfat, kalkholdige marine skaller)	3	0,029	0,10	10
Forbindelser af sporstoffer (tilsætningsstoffer)	6	0,022	0,090	10
Knolde og rodfrugter	2	0,031	0,036	10
Majs - kerner	1	0,029	0,029	10
Hørfrø	1	0,027	0,027	10
Solsikke - skrå	7	0,017	0,020	10
Bentonit	1	0,016	0,016	10
Raps - kage, skrå	2	0,015	0,016	10
Øvrige tilsætningsstoffer	1	0,014	0,014	-

¹ Maksimumsindhold fastsat i Direktivet om uønskede stoffer i foderstoffer (2002/32/EF) med senere ændringer (Kommissions Forordning (EU) Nr. 277/2012).